

Toekomst van agrarische ondernemers

Hoe zullen agrarische ondernemers inspelen op toekomstige ontwikkelingen in de maatschappij? Hiervoor zijn agrarische ondernemers in vier verschillende regio's geconfronteerd met de twee uiteenlopende wereldbeelden Mondiale markt en Zorgzame regio. Deze wereldbeelden komen uit de Duurzaamheidsverkenning die het Milieu- en Natuurplanbureau in 2004 heeft uitgebracht.

Het Mondiale markt scenario gaat uit van een grote mate van vrijheid voor het individu in de samenleving. De nadruk ligt sterk op het realiseren van economische doelstellingen. In dit wereldbeeld is de wereld niet opgedeeld in

economische eenheden, maar zijn grenzen vervaagd.

In het wereldbeeld Zorgzame regio ligt het accent vooral op het realiseren van met name ecologische en sociaal-culturele doelen. Hierbij hebben individuen een grote verantwoordelijkheid, maar zal de (lokale) overheid de regio beschermen door middel van een meer sturende wet- en regelgeving.

Agrarische ondernemers uit de regio's Winterswijk, Land van Cuijk, Westland en het Hoge Land zijn tijdens een workshop meegenomen in de wereldbeelden. Daar is hen gevraagd hoe zij binnen dit wereldbeeld hun

bedrijf en het gebied waarin zij wonen zien in het jaar 2030. Op basis van de resultaten van deze workshops kan worden geconcludeerd dat gebiedskenmerken (zoals landschapskenmerken, grondsoort en klimaat) en cultuur een grotere impact hebben op de uitwerking van het wereldbeeld in een gebied dan kenmerken van het wereldbeeld zelf. *WB*

Meer informatie:

Kolk, J.W.H. van der et al., 2007. Verkenning duurzame landbouw. Doorwerking van wereldbeelden in vier Nederlandse regio's. WOT-rapport 29. WOT Natuur & Milieu, Wageningen.

Strategisch gedrag van grondeigenaren

Gezien de omvang van de aankopen door het Rijk om de EHS te realiseren zou het Rijk anticyclisch grond aan moeten kopen. Dat wil zeggen, aankopen wanneer de grond goedkoop is. Doorgaans is het grondaanbod op een dergelijk moment ook groot. Dat beleid is waarschijnlijk goedkoper dan het huidige beleid. Bovendien kan dit beleid gezien de omvang van de grondbehoefte een substantiële bijdrage leveren aan een meer evenwichtige ontwikkeling van de grondprijs.

Het natuurbeleid in Nederland is voor een belangrijk deel gericht op de realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). In 2018 moet deze gerealiseerd zijn. Eén van de instrumenten die hiervoor beschikbaar is, is het aankopen van landbouwgrond. Deze

grond krijgt vervolgens natuur als bestemming. De realisatie van de EHS hangt daarmee deels af van de bereidheid van grondeigenaren om hun grond te verkopen.

Opmerkelijk op de grondmarkt is dat zich onverwachte explosieve prijsstijgingen kunnen voordoen. Deze worden gevolgd door een bijna even forse daling. Sinds het vrijlaten van de prijs van onverpachte grond, in 1963, heeft dit in Nederland tweemaal plaatsgevonden, namelijk eind jaren zeventig en eind jaren negentig. Deze grondmarktcyclus gaat in op het moment dat grondeigenaren verwachten dat de grondprijs zal gaan stijgen. Zij stellen vervolgens de verkoop van de grond uit. Wanneer de prijs uiteindelijk gaat stijgen en vooral wanneer die prijs doorschiet vanwege

de steeds krappere wordende grondmarkt, bieden grondeigenaren weer meer grond aan, zij gaan winst nemen. Echter, dan gaan kopers anticiperen op een daling van de dan zeer hoge grondprijs. Bij het grotere aanbod en stakende kopers, daalt de grondprijs en neemt het aantal transacties nog verder af. Pas wanneer kopers er van overtuigd raken dat er geen verdere daling van de grondprijs meer in zit, gaat men weer aankopen. *WB*

Meer informatie:

Luijt, J., 2007. Strategisch gedrag van grondeigenaren. Van belang voor de realisatie van natuurdoelen. WOT-rapport 38. WOT Natuur & Milieu, Wageningen.

Biodiversiteit en kleine landschapselementen in de biologische landbouw

De overheid verstrekt in verschillende vormen subsidies aan de biologische landbouw. Dit onder andere vanwege de vooronderstelling dat biologische landbouw publieke doelen dient voor behoud van biodiversiteit en kleine landschapselementen. De vraag is of de literatuur die vooronderstelling bevestigt. Ruim honderd literatuurreferenties zijn onderzocht.

In vergelijking met de gangbare landbouw is het effect van biologische landbouw op de biodiversiteit waarschijnlijk minder negatief. De literatuur is echter hierover niet eenduidig, maar de meeste studies tonen aan dat op biologische akkers, percelen en bedrijven voor specifieke dier- of plantgroepen meer biodiversiteit te vinden is dan op gangbare.

Het effect van biologische teeltwijzen op de biodiversiteit blijkt lastig aan te tonen, mogelijk door methodologische problemen. Enkele methodologische problemen zijn:

- In veel onderzoek wordt een biologisch perceel gekoppeld aan een vergelijkbaar gangbaar perceel. Het is echter heel lastig om twee percelen te vinden die echt vergelijkbaar zijn;
- Factoren buiten het bedrijf hebben veel invloed op de biodiversiteit binnen het bedrijf;
- De schaal van het onderzoek is belangrijk. Bij vergelijking van biologisch en gangbare bedrijven worden over het algemeen meer positieve effecten voor de biologische landbouw gevonden dan bij vergelijking van biologische en gangbare percelen.

Foto: Rik Olde Loohuis